

Přírodní park Říčanka

jako součást systému ochrany přírody
hlavního města Prahy

Autor: Alžběta Vosmíková

Odborný konzultant a vedoucí práce: Mgr. Štěpán Macháček

Datum odevzdání: 9. 11. 2012

Poděkování

Tímto bych chtěla velice poděkovat všem, kteří jakkoli pomohli při tvorbě této práce a po celou dobu mi poskytovali morální podporu. Největší dík patří Mgr. Štěpánu Macháčkovi za poskytnutí odborných konzultací a za vedení celé této práce. Velký dík patří také RNDr. Jiřímu Sádlovi, taktéž za odborné konzultace, zprostředkování mnoha netradičních a užitečných náhledů na systém ochrany přírody v České republice a celkovou pomoc. Ráda bych také poděkovala Mgr. Janě Lukáškové za jazykovou korekturu veškerých textů. Velký dík patří také panu Moravcovi za poskytnutí potřebných informací. Za vypůjčení kronik a celkovou vstřícnost bych nakonec ráda poděkovala MÚ Dubeč.

Obsah

1	Úvod	5
2	Cíle	6
3	Postup práce	7
4	Ochrana přírody.....	8
4.1	Počátky ochrany přírody	9
4.2	Značení chráněných území (dále jen CHÚ).....	9
4.3	Další chráněné části přírody.....	9
4.4	Orgány ochrany přírody	9
4.5	Plán péče	10
5	Kategorie zvláště chráněných území.....	10
5.1	Velkoplošná chráněná území	10
5.2	Maloplošná chráněná území	11
6	Vývoj oblasti kolem MČ Dubeč.....	12
6.1	Historie osídlení	12
6.2	Geologie oblasti	13
6.3	Historický vývoj.....	14
6.4	Srovnání map	16
7	Přírodní parky.....	19
7.1	Přírodní parky na území Prahy	19
7.2	Navrhování přírodních parků ve správním obvodu Prahy 10	20
7.3	O zákonu č. 114/92 Sb. chráněných územích a přírodním parku Říčanka	20
8	Přírodní park Říčanka.....	22
9	Zvláště chráněná území v PŘP Říčanka	25
9.1	Přírodní památka Lom Rohožník v Dubči	25
9.2	Přírodní památka Lítoznice	27
9.3	Přírodní Památka Obora v Uhříněvsi	28
10	Co dlužíme přírodě aneb strategie udržitelného rozvoje	30
11	Závěr	31
12	Přílohy	33

Seznam obrázků a map

Obrázek č. 1: Říčanský potok
Obrázek č. 2: Rybník Rohožník
Obrázek č. 3: Dubeč z roku 1886
Obrázek č. 4: Dubeč z roku 1988
Obrázek č. 5: Pohled na Dubeč
Obrázek č. 8: Památný strom v PřP Říčanka
Obrázek č. 6: Podleský rybník
Obrázek č. 7: Židovský hřbitov
Obrázek č. 9: Rohožník
Obrázek č. 10: Rohožník
Obrázek č. 11: Rohožník – Lom v Dubči
Obrázek č. 12: Rohožník – Lom v Dubči
Obrázek č. 13: PP Lítožnice
Obrázek č. 14: PP Lítožnice
Obrázek č. 15: PP Obora v Uhříněvsi
Obrázek č. 16: PP Obora v Uhříněvsi

Mapa č. 1: Poloha MČ Dubeč v rámci Prahy
Mapa č. 2: Geologická mapa Prahy
Mapa č. 3: Mapa Dubče z III. Vojenského mapování
Mapa č. 4: Letecký snímek Dubče z roku 1950
Mapa č. 5: Letecký snímek dubče z roku 2012
Mapa č. 6: Mapa pražských přírodních parků
Mapa č. 7: Mapa PřP Říčanka

Seznam zkratk

PřP	Přírodní park
ÚMČ	Úřad městské části
MČ	Městská část
CHÚ	Chráněné území
AOPK	Agentura ochrany přírody a krajiny
NP	Národní park
CHKO	Chráněná oblast
NPR	Národní přírodní rezervace
NPP	Národní přírodní památka
PP	Přírodní památka
PřP	Přírodní park
PR	Přírodní rezervace
ZCHÚ	Zvláště chráněná území

1 Úvod

Byly to právě jeden z pražských přírodních parků a několik zvláště chráněných území v okolí mého bydliště, které mě přivedly k myšlence zabývat se ochranou přírody. Protože je to téma velice rozsáhlé, bylo nutné si stanovit jasné cíle.

V této práci se Vám pokusím přiblížit obecné principy ochrany přírody, její funkčnost a problematiku v České republice. Zaměřím se především na Hlavní město Prahu, kde se nachází 11 přírodních parků, podléhajících nejnižšímu stupni ochrany přírody. Na jednom z těchto parků, konkrétně na Přírodním parku Říčanka, se pokusím popsat celý proces vyhlášení na přírodně hodnotnější oblast, její funkčnost v rámci hlavního města a její začlenění do okolní krajiny. Dále se v mé práci zaměřím na tři zvláště chráněné lokality, nacházející se v již zmíněném přírodním parku Říčanka. Protože tento přírodní park prochází Městskou částí Praha Dubeč, je zde celá jedna další kapitola věnována historii, geologickému vývoji a krajinným změnám Dubče. Během vytváření této práce se mírně změnila struktura cílů, které byly prezentovány při obhajování záměru této práce. Původní záměr však zůstal stejný.

Cílem této práce není lidi napomínat, aby začali najednou chránit přírodu okolo nich, i když by to bylo samozřejmě ideální, ale spíše upozornit na to, že se kolem nich nachází místa přírodně více či méně hodnotná a byla by škoda je zničit nebo nějakým způsobem poškodit. Chtěla bych spíše čtenáře seznámit s tím, jak samotná ochrana přírody funguje a co se vlastně pod celým procesem ochrany skrývá.

Pod ochranou přírody si skoro každý člověk představí jasný obrázek. Krásnou přírodně hodnotnou lokalitu, větší oblast či jinak hodnotnou část přírody, která si díky své výjimečnosti zaslouží vyhlášení některého ze stupňů ochrany. Dále je pak s ní povětšinou nakládáno jako s jakýmsi pokladem, kterého se nikdo nemůže dotknout. Že se člověk snaží vyhlášením takových míst pomoci udržet přírodu v přirozeně nejlepším stavu je jasné, nicméně je to vždy ta nejsprávnější cesta? Na zemi existují místa, kde by bez striktního dodržování ochrany přírody došlo k vyhynutí druhů živočichů či rostlin, nicméně platí to samé i u malých přírodně hodnotných lokalit například na pokraji Prahy? Lze to vůbec porovnávat?

2 Cíle

Cílem této práce je popsat principy a funkčnost ochrany přírody se zřetelem na hlavní město Prahu. Dále je cílem zaměřit se na oblast MČ Dubeč, a provést krajinný rozbor.

1. Popsat principy ochrany krajiny v ČR.
2. Zachytit proměnu MČ Dubeč a jejího okolí z hlediska:
 - historie,
 - krajinných změn.
3. Zaznamenat vývoj Přírodního parku Říčanka z hlediska:
 - historie,
 - současného stavu.
4. Zachytit proměnu zvláště chráněných území v PřP Říčanka.

3 Postup práce

Prvotní fází jedné z částí práce – proměna krajiny a historie MČ Dubeč - byla práce s kronikami, vypůjčenými po konzultaci od ÚMČ Dubeč. Jednalo se o tři kroniky z doby mezi léty 1922 a 2012. Z těchto kronik byly vyhledány informace o životním prostředí a ochraně přírody, tzn. informace o vývoji přírodním parku Říčanka, o zvláště chráněných územích a o celkové proměně přírody v okolí MČ Dubeč. Mnoho důležitých informací bylo získáno díky p. Moravcovi, zástupci v komisi životního prostředí a kronikáři MČ Dubeč.

V další části práce o přírodním parku Říčanka se při sběru informací vycházelo z již dříve zmíněných kronik a z plánů péče tří zvláště chráněných území, nacházejících se v tomto přírodním parku. Celý přírodní park byl podle jednotlivých zastávek několikrát projit a nafocen. Stejně tak tomu bylo i u zvláště chráněných území, která byla projita, prozkoumána podle jejich plánů péče a nakonec nafocena. Podle těchto plánů péče a průzkumu jednotlivých lokalit pak byly sepsány stručné základní informace o každém zvláště chráněném území.

V části práce věnované obecným informacím o ochraně přírody v České republice spočívala hlavní práce ve studiu odborné literatury a následnému kompletování informací.

Závěrečná, osobní úvaha o tématu vychází z rozhovoru s RNDr. Jiřím Sádlem, českým biologem a přírodovědcem.

4 Ochrana přírody

Ochrana přírody znamená lidské úsilí zaměřené na zachování, udržení i zlepšování ekologicky zdravého, vyrovnaného rozmanitého přírodního prostředí člověka a společnosti, jeho jednotlivých přírodních složek i celých systémů. Účastní se jí velké množství lidí, od jednotlivců a malých skupin pracujících na místní úrovni po velké organizace po celém světě. (Gilpin 2007) Podle zákona z roku 1992 o ochraně přírody a krajiny se ochranou přírody (dále jen o. p.) rozumí péče o volně žijící živočichy, plané rostliny a jejich soubory nebo společenstva, nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické výtvořy, ekosystémy a krajinné celky. Zahrnuje také péči fyzických i právnických osob o vzhled krajiny a přístup do ní. V ČR je o. p. úzce spojována a integrována s ochranou krajiny. (Němec, Hložek 1997) Podle zákona se o. p. a krajiny zajišťuje zejména:

- a) tvorbou sítě územních systémů ekologické stability (vyhrazení míst, kde bude maximálně potlačen vliv civilizace),
 - b) obecnou i zvláštní ochranou planých rostlin a volně žijících živočichů,
 - c) ochranou volně vybraných nerostů, zkamenělin, geomorfologických a geologických jevů, ochranou dřevin rostoucích mimo les,
 - d) budování sítě zvláště chráněných území a péčí o ně,
 - e) účastí na vypracování a schválení hospodářských plánů; účastí na procesu územního plánování a na stavebních řízeních,
 - f) účastí na ochraně pozemkového fondu,
 - g) ovlivňováním vodního hospodářství v krajině,
 - h) obnovou a vytvářením nových, ekologicky hodnotných systémů (např. rekultivace),
 - i) ochranou krajiny pro její ekologicky zdravé hospodářské využívání, turistiku a rekreaci.
- (Němec, Hložek 1997)

4.1 Počátky ochrany přírody

První pokusy o ochranu určitých územních celků v Česku byly motivovány obvykle snahou o zachování loveckých revírů a jsou staré již několik staletí. Naše nejstarší rezervace Žofínský prales a Hojná voda v Novohradských horách jsou chráněny od roku 1838. Znamý Boubínský prales až od roku 1958. V dalších lesích byla postupně vyhlášována ochrana dalších lesních celků. První zákonnou normu u nás představoval zákon o státní ochraně přírody č. 40/1956. Již rok před vydáním tohoto zákona byla u nás vyhlášena chráněná krajinná oblast Český ráj (1955). Současná platná právní norma je z roku 1992 – zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny. Tento zákon spolu s novelami řeší komplexně problematiku ochrany přírody a krajiny v České republice. (Němec, Hložek 1997)

4.2 Značení chráněných území (dále jen CHÚ)

Chráněná území jsou označena tabulemi se státním znakem a označením kategorie tzv. pruhovým značením. Na hranicích CHÚ jsou na sloupech nebo kamenech umístěny dva červené pruhy – horní probíhá po celém obvodu, spodní pouze v té části obvodu, která odpovídá výšce nechráněného území. (Němec, Hložek 1997)

4.3 Další chráněné části přírody

Podle již zmíněného zákona jsou chráněny také významné stromy, skupiny stromů a stromořadí. V Praze se vyhlášení většího počtu památných stromů teprve připravuje. Zákon o ochraně přírody a krajiny pamatuje také na rostliny a živočichy, kteří jsou ohrožení nebo vzácní, vědecky či kulturně velmi významní. Tyto druhy jsou rozděleny do tří skupin – na druhy kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené. (Němec, Hložek 1997)

4.4 Orgány ochrany přírody

Orgány ochrany přírody jsou v první řadě obce. Pověřené obecní úřady vyhláší ochranu památných stromů. Obecní úřady vykonávají státní správu v ochraně přírody ve svém územním obvodu, nejde-li o území národních parků nebo chráněné krajinné oblasti. Vyhláší přírodní rezervace a přírodní památky. Obdobně na území národních parků a chráněných krajinných oblastí vykonávají státní správu v ochraně přírody a krajiny správy národních parků a chráněných krajinných oblastí. Ústředním orgánem státní správy ochrany přírody je ministerstvo životního prostředí, které mj. vyhláší národní přírodní rezervace a národní přírodní památky. Jeho odborným zařízením je Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR), která má síť regionálních středisek v krajích ČR mj. i v Praze. Prostřednictvím AOPK ČR realizuje ministerstvo životního prostředí většinu úkolů v rámci ochrany přírody. (Němec, Hložek 1997)

4.5 Plán péče

Plán péče je odborný a koncepční dokument ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území a na zabezpečení zvláště chráněného území před nepříznivými vlivy okolí v jeho ochranném pásmu.

Plány péče slouží také jako podklad pro jiné druhy plánovacích dokumentů a pro rozhodování orgánů ochrany přírody. Nejsou závazné pro fyzické ani pro právnické osoby. Zpracování plánů péče zajišťují orgány ochrany přírody příslušné k vyhlášení zvláště chráněného území. Zpracování plánů péče o chráněné krajinné oblasti (dále CHKO) a národní přírodní rezervace (dále NPR) a národní přírodní památky (dále NPP) zajišťuje tedy ministerstvo životního prostředí (dále MŽP) prostřednictvím AOPK ČR. Plány péče o maloplošná chráněná území nenárodních kategorií (PR a PP) na území CHKO zajišťují správy CHKO. Plány péče se schvalují zpravidla na období 10 let a jejich realizaci zajišťují příslušné orgány ochrany přírody. (Plány péče, www.ochranaprirody.cz)

5 Kategorie zvláště chráněných území

Zákon č. 114/1992 rozlišuje několik kategorií zvláště chráněných území, které jsou rozlišovány na maloplošná a velkoplošná. Jsou to:

5.1 Velkoplošná chráněná území

Národní parky (NP)

Rozsáhlá jedinečná území (v národním či mezinárodním měřítku), jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, které mají mimořádný vědecký význam

Každý NP má svůj „plán péče“; pro pohyb veřejnosti v národním parku jsou vydávány návštěvní řády

V České republice se nacházejí 4 národní parky, z nichž nejstarší je Krkonošský národní park, vyhlášený v roce 1963. Rozlohou 690 km² je největší NP Šumava. (Plány péče, www.ochranaprirody.cz)

Chráněné krajinné oblasti (CHKO)

Rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, s charakteristicky vyvinutým reliéfem, s významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popř. s dochovanými památkami historického osídlení.

Hospodářské využívání těchto území se provádí podle zón odstupňované ochrany tak, aby se udržoval a zlepšoval jejich přírodní stav a byly zachovány a vytvářeny optimální a ekologické funkce tohoto území. Rekreační využití je přístupné, pokud nepoškozuje přírodní hodnoty CHKO.

Po celé ČR se nachází 25 CHKO, například: CHKO Šumava, CHKO Český ráj, který je zároveň nejstarší v České republice, vyhlášený roku 1955. Dále pak CHKO Moravský kras, CHKO Český kras. (Plány péče, www.ochranaprirody.cz)

5.2 Maloplošná chráněná území

Národní přírodní rezervace (NPR)

Menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku.

V ČR se jich nachází 111, mezi nejznámější patří Boubínský prales, Adršpašsko – Teplické skály, Karlštejn nebo Kralický Sněžník. (Plány péče, www.ochranaprirody.cz)

Národní přírodní památka (NPP)

Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem.

V ČR se nachází 113 NPP, například: Barrandovské skály nebo Babiččino údolí. (Plány péče, www.ochranaprirody.cz)

Přírodní rezervace (PR)

Menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast.

Je obdobou národní přírodní rezervace, avšak pouze s regionálním významem.

Status přírodní rezervace má k červnu roku 2012 v ČR 805 území, nejstarší je Žofínský prales. (Plány péče, www.ochranaprirody.cz)

Přírodní památka (PP)

Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem.

Status PP má v ČR 1271 území a objektů. (Plány péče, www.ochranaprirody.cz)

Přírodní park (PřP)

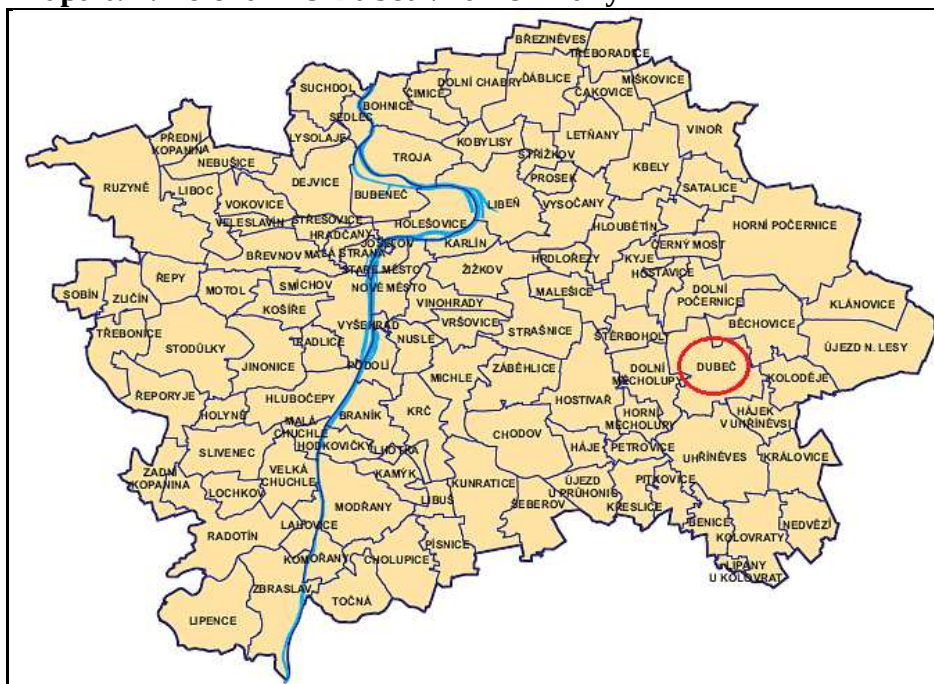
Přírodní parky jsou jakýmsi mezistupněm mezi obecnou a územní ochranou přírody. Jedná se o krajinný ráz s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami tzn. Přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa nebo oblasti – ochrana před činností snižující jejich estetickou a přírodní hodnotu.

Na území Prahy se nachází 11 PřP, v ČR 131 PřP. (Plány péče, www.ochranaprirody.cz)

6 Vývoj oblasti kolem MČ Dubeč

Protože jak již zmíněný přírodní park (dále PŘP) Říčanka a tři zvláště chráněná území (dále ZCHÚ) se nachází v blízkosti, či přímo uprostřed MČ Dubeč, samotný historický a krajinný vývoj této obce měl na ně velký vliv. Tato kapitola je tedy věnována oblasti, ve které se tyto krajinné prvky nachází.

Mapa č. 1: Poloha MČ Dubeč v rámci Prahy

Poznámka: V červeném kroužku znázorněna poloha MČ Dubeč

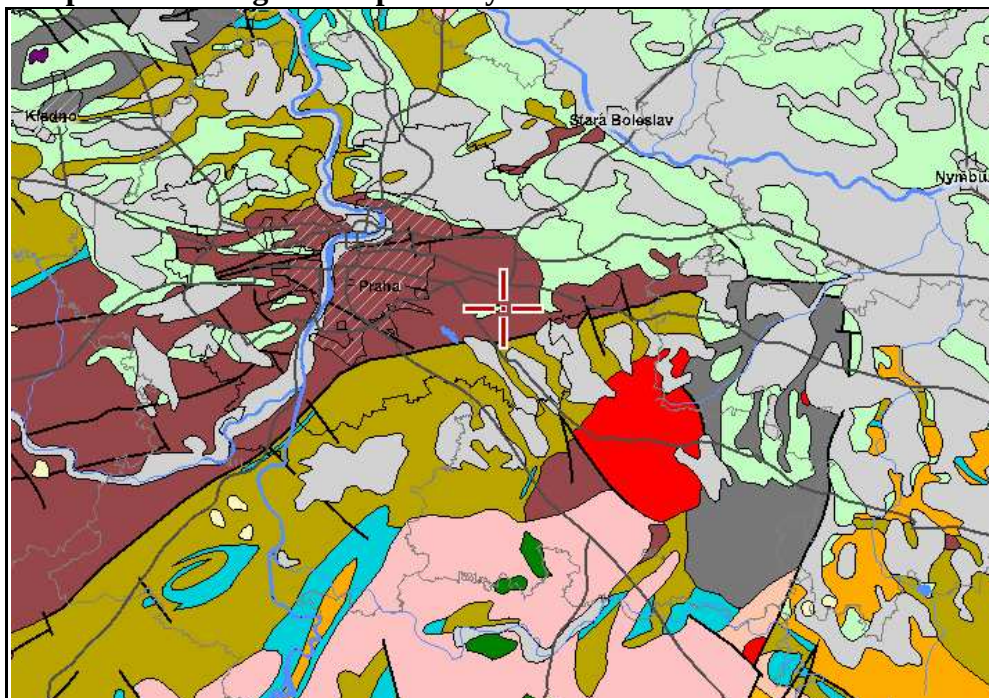
Zdroj: www.Envis.praha-mesto.cz

6.1 Historie osídlení

Geologicky leží území MČ Dubeč na předělu mezi starohorní plošinou a ve starších prvohorách vzniklou pražskou pánví, jižně od Uhřetěvese. Podmínky pro osídlení této oblasti někdy 2000 let př. n. l. byly málo příznivé. Ale člověk pozdní doby kamenné se přesto usadil na výšině nad dnešním Dubečkem. K výběru místa přispěl jistě bažinatý neprostupný terén kolem potoka, který ostroh ze tří stran obklopoval a zajišťoval bezpečnost jeho obyvatel. Toto osídlení přetrvalo až do starší doby bronzové okolo roku 1500 př. n. l. V Čechách je nejstarší doba bronzová známá pod jménem únětická kultura. V mladší době bronzové, zhruba v 10. až 7. století př. n. l. se objevuje kultura knovízská. Keramické výrobky byly zastoupeny velkými amforami, knoflíky s uchem a tvarově téměř dokonalými mísami s rytou ozdobou a povrchem leštěným tuhým. Existenci těchto kultur v oblasti Dubeče a jeho okolí prokazují četné archeologické nálezy. (Kronika MČ Dubeč 1994)

6.2 Geologie oblasti

Mapa č. 2: Geologická mapa Prahy

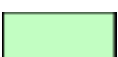
Poznámka: Červený křížek na mapce označuje umístění MČ Dubeč; 1:500 000

Zdroj: www.geologicke-mapy.cz

Na mapě č. 2 je možné zjistit polohu Hlavního města Prahy v rámci geologické stavby širšího okolí. Můžeme tak sledovat, do jakého ze základních geologických celků ČR připadá zkoumané území MČ Dubeč.

Jen málokteré hlavní město stojí na tak pestrém geologickém podkladě jako Praha. Budují ho z velké části usazeniny tří moří, která v průběhu času zatopila pražský prostor. Nejrozsáhlejší plochu zaujímají v Praze horniny ordoviku, které tvoří podklad centra, rozsáhlé plochy na V a pásy na SZ a JV. Jsou to především křemence, droby a břidlice. (Němec, Hložek 1997)

Legenda mapa č. 2

	žuly (hlubinné vyvřelé horniny)		Prvohorní zvrásněné převážně usazené horniny – břidlice, droby, křemence
	Druhohorní usazené horniny – pískovce, opuky, jílovce		Hlubinné vyvřelé horniny žulového charakteru – grandiority až diority
	Usazené horniny mladších prvohor – permokarbonské pískovce, slepence a jílovce		Starohorní zvrásněné horniny – břidlice, fylity, svory, až pararuly
	Čtvrtohorní usazené horniny – hlíny, spraše, šterky, písky		

Zdroj: www.geologicke-mapy.cz

6.3 Historický vývoj

Počátek Dubče jako osady je v 9. stol., i když první písemná zmínka je až v zakládající listině kapituly Vyšehradské z roku 1088. Je pravděpodobné, že osada nebyla založena kolonizací, ale že vznikla kontinuálně na místě dřívějšího rozptýleného osídlení. O zrodu Dubče rozhodly dvě důležité okolnosti. Rozvoj Prahy jako správního celku si vynucoval stále větší spotřebu dřeva, které bylo hlavním stavebním materiálem, jediným topivem, prostě surovinou ovlivňující hospodářský rozvoj země. Proto se oblasti s bohatým zalesněním specializovaly na dodávání této důležité suroviny. Jednou z těchto oblastí byla Dubeč a okolí. Název Dubeč je vykládán jako dvůr dubců. Pojem „dubec“ označoval ve staročeštině robotníka, jehož povinností bylo kácet a zpracovávat dubové dřevo.

Dalším důvodem pro trvalé osídlení na území Dubče byl tehdy brod přes Říčanský potok. (viz obr. č. 3)

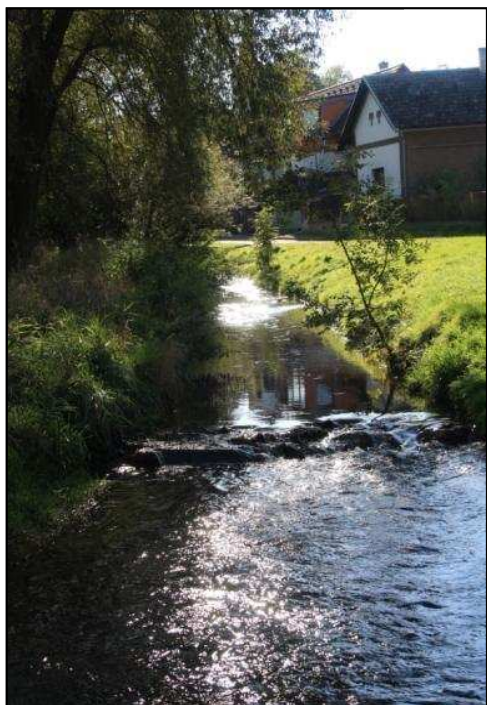
Zajímavý je v této oblasti původ názvu sousední osady Netluky. Ještě na mapách minulého století se uvádí původní název Pnětluky, což znamená tlouci, štěpiti pně tj. kmeny.

Po husitských válkách nastalo období stabilizace počínající vládou Jiřího z Poděbrad na přelomu druhé poloviny 14. století přes dobu Jagellonskou a vrcholící v druhé polovině 16. století za vlády Rudolfa II. Rozkvět řemesel a hornictví, nové technologie v hutnictví, obnova měst stavěných v renesančním slohu, vyšší životní úroveň obyvatelstva, to vše vyžadovalo zvýšenou těžbu dřeva, která dosáhla takových rozměrů, že se již blížila devastaci.

Zajímavou kapitolu tvoří vývoj rybníčního systému, jenž se stal úspěšným pokusem o vytvoření umělé, člověku sloužící, a přesto dokonale vyvážené krajiny. Podle starých map byly v prostoru Uhříněvsi, Dubče a Měcholup desítky větších i menších rybníků s poetickými názvy Slatinský, Vrbenský, Podleský (viz č. 6 na mapě č. 5), Vokrouhlý apod.

Třicetiletá válka, která skončila v roce 1648, těžce poznamenala celý kraj. Vypálené vesnice byly vylidněné a trvalo velmi dlouho, než se, za cenu tvrdé roboty, podařilo stabilizovat rozvrácené hospodářství. V pozdějších letech (17. a 18. stol.) se stala péče o lesy a rybníky, prováděná původně v rámci robotních povinností, pro vrchnost neúnosná, protože vyžadovala sjednání placené námezdní síly. Zrušení roboty a relativně vyšší úroveň zemědělského obyvatelstva s sebou přinesly velké změny. Nově zaváděné pěstování píce a cukrovky zvyšovalo potřebu další půdy. Proto byly postupně rušeny rybníky a o několik let později vykáčeny téměř všechny zbytky lesů nejen u nás, ale okolo celé Prahy. Dochované fotografie ukazují naši vesnici téměř bez jediného vzrostlého stromu. Když si lidé za krátkou dobu uvědomili škodlivost svého počínání, snažili se navrátit lesy do holé krajiny. V Dubči bylo během několika let vysázeno pět větších lesíků a remízků na úhorech a stráních obce. Jen volba dřevin nebyla vždy nejsprávnější. Dodnes působí akát pražským ochranářům velké starosti a také smrk se ukázal ekonomicky i esteticky nevhodným v místech, kde bývaly domovem lípa, dub či habr. (Kronika obce Dubeč 1954, Kronika MČ Dubeč 1982)

Obrázek č. 1: Říčanský potok

Poznámka: Fotografováno 29. 9. 2012;
Zdroj: Archiv autora

Obrázek č. 2: Rybník Rohožník

Poznámka: Fotografováno 29. 9. 2012;
Zdroj: Archiv autora

Mapa č. 3: Mapa Dubče z III. Vojenského mapování

Poznámka: Vesnice Dubčec v III. Vojenském mapování; 1:47 000
Zdroj: www.oldmaps.geolab.cz

6.4 Srovnání map

Mapa č. 4: Letecký snímek Dubče z roku 1950

Poznámka: 1:10 000;

Zdroj: www.kontaminace.cenia.cz

Mapa č. 5: Letecký snímek dubče z roku 2012

Poznámka: 1:10 000;

Zdroj: www.kontaminace.cenia.cz

Před rokem 1955

V roce 1950 byla Dubeč samostatným menším městem. Skládala se ze tří částí Dubeč – obývaná rolníky, Dubeček (zahradní kolonie) a Nová Dubeč. V oblasti Lítožnice (č. 4 v mapě č. 5), která je dnes součástí přírodního parku Říčanka, ještě před šedesáti lety stála farní ves Lítožnice. Ještě po dalších 24 let byl název městečka vyslovován v mužském rodě (ten Dubeč). Ve velké míře zde byla pěstována cukrovka (pro vhodnost půdy), jako exportní předmět, který v podobě cukru – bílého zlata získával jiné potřebné suroviny. (Kronika obce Dubeč 1954)

1955 – 1969

Jako v celém tehdejší Československu, i zde probíhala v padesátých letech tzv. socializace venkova. Obyvatelé postupně, ať už dobrovolně nebo ne, vstupovali do družstva. Ve velké míře probíhalo rušení soukromého hospodaření, postupně se propracovával výrobní plán JZD, krmný plán a bilance hospodaření na další pětiletky. Jak si můžete povšimnout na mapkách, desítky malých soukromých políček se změnilo v několik velkých lánů. Je zde vidět zásadní vliv kolektivizace venkova. Celý komplex budov bývalých JZD dnes slouží jako vrakoviště (č. 2 v mapě č. 5).

V roce 1957 byl napuštěn nový rybník V Rohožníku na pokraji Dubče (č. 1 v mapě č. 5). (Kronika obce Dubeč 1982)

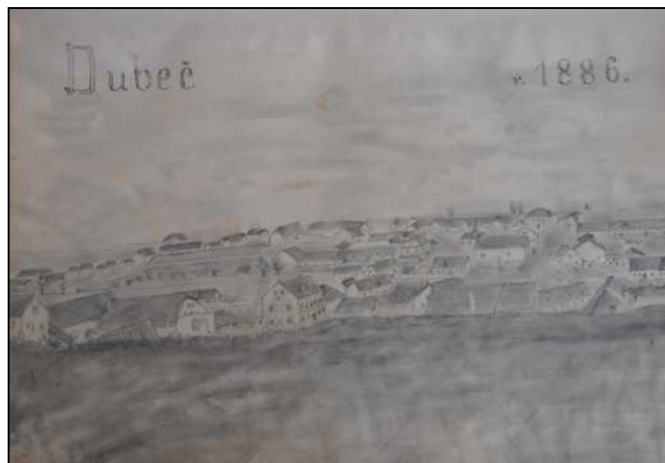
1969 – 1980

Ani během těchto let Dubeč čítající 1760 obyvatel svoji tvář nemění a stále si zachovává díky ještě neporušené přírodě kolem vesnický ráz, na rozdíl od průmyslových nebo spádových obcí, které regulační plán určil jako sídliště. Už na konci 60. let se objevily první návrhy na vyhlášení přírodního parku v okolí Dubče, nicméně konečný návrh podal p. Moravec v roce 1979. Ještě v tomto roce byl návrh schválen dnes již neexistující organizací na ochranu přírody Aktion. V této době zároveň probíhalo velké zvelebování obce, jako úprava veřejných prostranství či rozšiřování zeleně v parcích. (Kronika obce Dubeč 1982)

1980-2012

Od roku 1990 je Dubeč městská část o rozloze 850 ha, jejímž územím je celé katastrální území Dubeč (žlutá hranice v mapě č. 5, 6). V roce 2010 byla změněna katastrální hranice a byla připojena i přilehlá část katastrálního území Dolní Měcholupy. Městská část je součástí městského obvodu Praha 10. Dnes Dubeč čítá 3600 obyvatel a díky stále přibývajícím zástavbám se jejich počet stále zvětšuje. V dnešní době Dubeč nabízí mnoho možností nejen kulturního vyžití, ale také návštěvu blízkých přírodních lokalit. Jedním z nich je návštěva přírodního parku Říčanka, jehož hranice jsou na mapce vyznačeny zelenou barvou. Součástí tohoto přírodního parku je několik zvláště chráněných lokalit, z nichž jedna-Rohožník (č. 3 v mapě č. 5), se nachází přímo v centru Dubče. V květnu 2009 byla zahájena realizace projektu Přírodní park Dubeč. Jedná se o zrevitalizování území tzv. Panské zahrady, které se nachází na hranici přírodního parku Říčanka a zvláště chráněném území Lítožnice. Toto území po dlouhou dobu fungovalo jako postupně zarůstající skládka nejen komunálního odpadu. Na zrevitalizovaném území byl vytvořen a v roce 2010 otevřen přírodní park, který dodnes poskytuje možnost trávení času v přírodním prostředí (č. 5 v mapě č. 5).

Obrázek č. 3: Dubeč z roku 1886

Zdroj: Kronika MČ Dubeč 1954

Obrázek č. 4: Dubeč z roku 1988

Zdroj: Kronika MÚ Dubeč 1984

Obrázek č. 5: Pohled na Dubeč

Poznámka: fotografováno 29. 9. 2012

Zdroj: Archiv autora

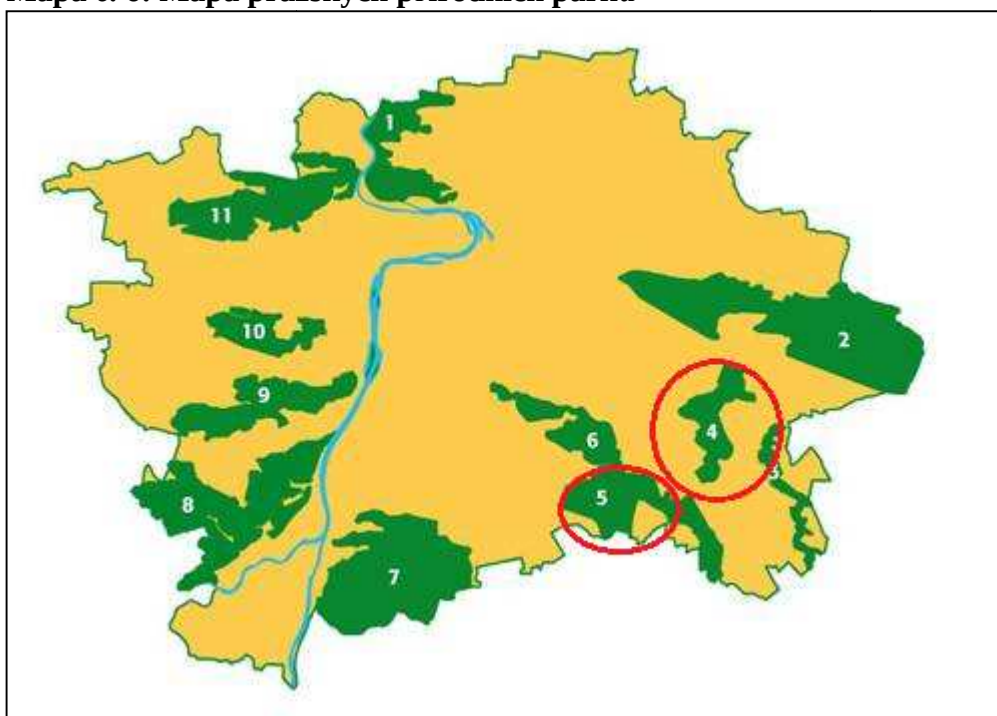
7 Přírodní parky

7.1 Přírodní parky na území Prahy

Posláním přírodního parku (dříve oblasti klidu) je zachovat a chránit vymezené části území pro jejich biologické, krajinné a estetické hodnoty a využít je k rekreaci lidí.

Na území Prahy se nyní vyskytuje 11 přírodních parků. Byly vyhlášeny dle zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. (§12). Jejich ochrana je soustředěna na ochranu krajinného rázu s významnými estetickými a přírodními hodnotami. Formou ochrany odpovídají dřívějším oblastem klidu. V Praze fungují přírodní parky podobně jako CHKO v jiných částech ČR. (Přírodní parky, www.envis.praha-mesto.cz)

Mapa č. 6: Mapa pražských přírodních parků

Poznámka: Prostorové rozložení PpP na území Prahy; červeně zakroužkované jsou parky, které jsou v následujícím článku zmíněny;

Zdroj: www.casopis.ochranaprirody.cz

Legenda k mapě č. 6

1. Draháň Troja	7. Modřanská rokle-Cholupice
2. Klánovice-Čihadla	8. Radotínsko-Chuchelský háj
3. Rokytka	9. Prokopské a Dalejské údolí
4. Říčanka	10. Košíře-Motol
5. Botič-Milíčov	11. Šárka-Lysolaje
6. Hostivař-Záběhlice	

Zdroj: www.casopis.ochranaprirody.cz

7.2 Navrhování přírodních parků ve správním obvodu Prahy 10

Připojením 30 obcí převážně zemědělského charakteru v roce 1974 získala Praha šanci k realizaci sto let starého záměru vytvořit kolem města zelený pás a pro velkoměsto nezbytné zelené zázemí. Na území těchto obcí je řada zalesněných míst, břehových porostů podél potoků, krajinářsky hodnotných zákoutí s rybníky, údolími a stráněmi, které mohou být jádrem rozsáhlejších celků, rozšířených v budoucnosti v souladu s územním plánem vhodnou doplňkovou výsadbou na méně úrodných pozemcích v okolí. Cílem návrhu bylo zachování příznivých biologických, krajinných a estetických hodnot dvou územních celků, a tím vytvoření vhodných podmínek pro odpočinek a rekreaci. Mezi vytypovanými krajinnými celky, které jsou hodnotné po stránce přírodovědné, krajinářské, historické i všeobecně kulturní byly dvě oblasti v obvodu Prahy 10. Pro tyto lokality měl aktiv ochrany přírody snahu prosadit území příslušnou zákonnou ochranu.

K samotnému návrhu ochrany těchto větších krajinných celků na okraji hlavního města Prahy došlo v prosinci roku 1979. Byla to vůbec první snaha o zachování části neurbanizované příměstské krajiny, míst bohatých na zeleň a přirozené kulturní či geologické památky.

Praha 10 byla prvním pražským obvodem, kde došlo k ochraně většího krajinného celku, jehož smyslem je zachování přírodních a tím i rekreačních hodnot. Obě území (PřP park Říčanka a PřP Botič – Milíčov) byly schváleny v roce 1979 a vyhlášeny roku 1984. (Kronika MČ Dubeč 1982, Kronika MČ Dubeč 1994)

7.3 O zákonu č. 114/92 Sb. chráněných územích a přírodním parku Říčanka

Hlavní předností tohoto zákona z roku 1992 je, že nepreferuje ochranu jednotlivostí, ale snaží se řešit životaschopnost celé krajiny (v tom je jeho modernost). Z tohoto pohledu je zásadní snaha chránit a vytvářet v krajině územní systémy ekologické stability, což znamená převedeno do normální řeči vytvořit v krajině dostatečně hustou síť poměrně nenarušených území (mluví se o biocentrech a biokoridorech), jakýchsi „rezervoárů života“, ve kterých je život v nekonečných podobách schopen přetrvávat i pronikat do sousedního, více či méně drasticky narušeného okolí. Právě v Dubči je jedním takovým přirozeným biokoridorem vcelku souvislý pás okolo Říčanky od Uhříněvse až po Běchovice. V tom je také jeho mimořádná a nezastupitelná hodnota.

V našem hlavním městě je význam přírodních parků ještě větší než v jiných částech ČR. Přírodní parky by měli přispět ke zlepšení životního prostředí města, měly by fungovat jako účinná ochranná pásma zvláště chráněných území a konečně je možno i využívat i pro rekreační účely. Svým způsobem tedy přírodní parky v Praze fungují obdobně jako chráněné krajinné oblasti v jiných částech ČR.

Přírodně nejceněnější místa (velkoplošná i maloplošná) jsou pak podle zákona vyhlášována zvláště chráněná území. Jedním z nich je také **Rohožník a Litoznice**. Pro zvláště chráněná území je stanoven ochranný plánem závazný režim hospodaření a využívání, který musí být respektován. Není - li stanoveno jinak, pak 50m široký pás od hranic CHU tvoří jeho ochranné pásmo. U Rohožníku je vymezeno ochranné pásmo přímo a je tvořeno loukami až k potoku. Zákon zná ještě další, méně přísnou formu ochrany krajiny a to vyhlášení za

přírodní park (dříve oblast klidu). Ochrana je vymezena konkrétní vyhláškou, která zpravidla obsahuje trvalou stavební uzávěru v souvisle nezastavěných částech obcí, zvýšenou ochranu zeleně, vodních toků a zákaz volného pobíhání psů.

Přírodní park Říčanka byl vyhlášen jako první v Praze v roce 1984. Je ideální formou ochrany již dříve zmiňovaného biokoridoru a širším ochranným pásmem chráněných území Lítožnice a Rohožník. (Kronika MČ Dubeč 1982, Kronika MČ Dubeč 1994)

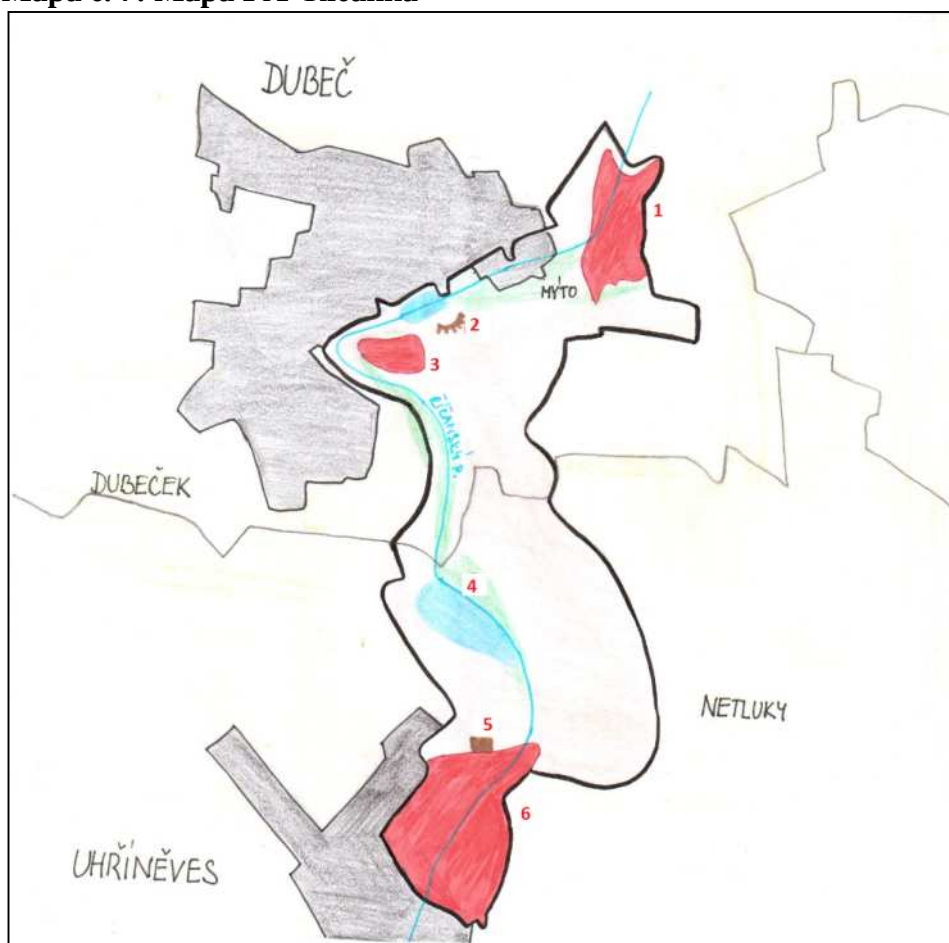
8 Přírodní park Říčanka

Přírodní park (dále jen PŘP) **Říčanka** se táhne dlouhou cestou v povodí Říčanského potoka. Začíná Uhříněveskou oborou a ve své severní části je ukončeno lesem Lítožnicí nad Dubčí. Také tento park si dosud uchoval ráz venkovské krajiny, kde se střídají pole, louky a rybníky s většími i menšími lesními porosty. Součástí území je zvláště chráněné území PŘP Obora v Uhříněvsi - komplex lužního lesa s bohatým keřovým a bylinným patrem, dále pak zvláště chráněné území PP Rohožník - Lom v Dubčí a PP Lítožnice. (Přírodní park Říčanka, www.envis.praha-mesto.cz)

Vyhlášení: 1984

Rozloha území: 407,7 ha

Mapa č. 7: Mapa PŘP Říčanka

Zdroj: Archiv autora

Legenda k mapě č. 7

1 – PP Lítožnice	2 – Geologická lokalita Rohožník
3 – PP Rohožník	4 – Podleský rybník
6 – PP Obora v Uhříněvsi	5 – Židovský hřbitov

Zdroj: Archiv autora

Z botanického hlediska je v tomto navrhovaném krajinném celku nejceněnější lokalitou **Uhříněveská obora** (č. 6 v mapě č. 7), v Praze ojedinělý komplex lužního lesa s velmi hodnotným bylinným patrem. Z široké palety zde zastoupených rostlinných druhů si botanici nejvíce cení výskytu ochmetu a bradáčku vejčitého. Za zmínku stojí i staletý porost, v němž zvláště vynikají mohutné duby u potoka a na přilehlém svahu. Starý **židovský hřbitov** (č. 5 v mapě č. 7, obr. č. 7) ze 17. století na západním okraji obory je zajímavou kulturní památkou.

Nedaleký **Podleský rybník** (č. 4 v mapě č. 7, obr. č. 6) s přilehlými porosty je útočištěm mnoha druhů ptactva. I když ornitologický průzkum, který zde členové aktivu provádějí, není zdaleka ukončen, je již dnes zřejmé, že druhů ptáků zde pozorný návštěvník může sledovat okolo stovky. Další pozoruhodností Podleského rybníka jsou staré duby na hrázi rybníka a v lukách pod mlýnem (viz obr. č. 17), z nichž největší měří v obvodu okolo 6 m. Z krajinnotvorného hlediska jsou cenné višňové sady, ovocné aleje a remízky mezi Podleskem a Dubčí.

Sledujeme-li tok Říčanky dále, dostáváme se lukami do Dubečka, jemuž dominuje i přes velkou výšku (279 m n.m.) zalesněné návrší **Rohožník** (č. 3 v mapě č. 7, obr. č. 9,10), chráněná archeologická památka s bohatými nálezy keramiky z období prvního osídlení v mladší době kamenné. O několik set metrů severovýchodně je další zajímavost – tentokrát geologická. Obnažená skála zde vodorovným rýhováním dokazuje horizontální posuny křídových pískovců a křemence v období prvohor. (č. 4 v mapě č. 7) Tyto dvě lokality jsou obkloповané působivým přírodním rámcem – lesíky, starými lomy a loukami s rybníkem na straně k obci. K zajímavému území přiléhají v této části i dvě kulturní památky – gotický kostel v Dubečku s cenným vnitřním vybavením a zbytky zemanské tvrze s barokní sýpkou ve statku v Dubči. Za obcí, vroubena bohatým břehovým porostem, vtéká Říčanka do prostoru Mýta. Zalesněné stráně, tři rybníky i dlouhá stromořadí topolů tvoří z tohoto místa nejhezčí část dubečského katastru, bohatou na zvěř, ptactvo a pozoruhodnou výskytem – v Praze již vzácné – vlhkomilné květiny na zamokřených lukách ve spodní části (č. 1 v mapě č. 7). Z hlediska historického je zajímavé, že zde stávala až do 16. století středověká ves Lítožnice s kostelem a tvrzí a posledními výzkumy je zde doloženo rozsáhlé osídlení z doby Římské, dokumentované nálezem unikátní železářské pece. Za Mýtem opouští Říčanka obvod Prahy 10 a zde je také severní hranice tohoto krajinného celku.

Přírodním parkem prochází v celé jeho délce modrá turistická značka (z Dubče přes Podlesek a Uhříněveskou oboru do Uhříněvsi. Stejnými místy, ale částečně odlišnou trasou (přes Rohožník) prochází i (dnes značně poškozená) naučná stezka Dubeč - Uhříněves. Uhříněveská obora se židovským hřbitovem, Podlesek i Rohožník se zajímavými lomy jsou místa, která rozhodně stojí za návštěvu. Lom v Dubči je oplocen a nepřístupný. Lítožnice je též pěkným místem, nicméně mimo cesty. (Kronika MČ Dubeč 1982, Kronika MČ Dubeč 1994)

Obrázek č. 6: Podleský rybník

Poznámka: Fotografováno 4. 11. 2012;
Zdroj: Archiv autora

Obrázek č. 7: Židovský hřbitov

Poznámka: Fotografováno 4. 11. 2012;
Zdroj: Archiv autora

Obrázek č. 8: Památný strom v PŘP Říčanka

Poznámka: Fotografováno 4. 11. 2012
Zdroj: Archiv autora

Obrázek č. 9: Rohožník

Poznámka: rok fotografování nezjištěn
Zdroj: Kronika obce Dubeč 1924

Obrázek č. 10: Rohožník

Poznámka: Fotografováno 29. 9. 2012;
Zdroj: Archiv autora

9 Zvláště chráněná území v PřP Říčanka

Součástí tohoto parku jsou tři zvláště chráněná území, která jsou na stupnici ochrany přírodních památek o stupeň výše, než samotný přírodní park. Podléhají tedy přísnější ochraně. Všechna tři chráněná území byla vyhlášena v 80. letech a každé má samostatný Plán péče o zvláště chráněné území, vypracovaný vždy na několik let. Tento několik desítek stran dlouhý dokument obsahuje veškeré informace o území, tzn. historickou proměnu, současný stav, přehled druhů flory i fauny, vlivy lidských zásahů, stanovení optimálního managementu na oblasti atd. (Přírodní park Říčanka-leták, www.envis.praha-mesto.cz)

9.1 Přírodní památka Lom Rohožník v Dubči

Rozloha: 3 ha

Nadmořská výška: 254 – 280 m n. m.

Datum vyhlášení: 4. 7. 1988

Lom zaujímající plochu 3,45 ha se stal chráněnou přírodní památkou především proto, že je velice zajímavým geomorfologickým fenoménem. Hlavním předmětem ochrany je křemencový výchoz otevřený dvěma lomy. Ve stěně lomu je zřetelné horizontální rýhování.

V roce 1950 provedlo Muzeum hlavního města Prahy na pověření Státního archeologického ústavu v Praze archeologický průzkum výše zmíněného sídliště v Dubečku. Tato výšina sevřená těsně nad obcí Říčanským potokem zvaná Rohožník, byla v dřívějších dobách na západní a severní straně velmi porušena otevřením lomu. Těžbou zde byly odkryty prvohorní ordovické křemence a v jejich nadloží slepence druhohorního stáří. Ve stěně lomu je odkryta plocha, podél které došlo při tzv. variském vrásnění k horizontálnímu posuvu vrstev který je dokumentován unikátně zachovalým horizontálním rýhováním posuvné plochy.

Již při dobývání kamene se přišlo na četné pravěké památky, z nichž však velká část je pohřšována. Při předběžné prohlídce před provedením výzkumu bylo zjištěno, že celá západní část táhlého návrší má na své nejvyšší části mohutnou kulturní vrstvu, která směrem jižním a

východním slábne a naopak zesiluje směrem k bývalému lomu. V místech nad vylámanou skalní stěnou je kulturní vrstva obnažena a dosahuje místy síly až 1m. Již pouhým sběrem se podařilo ještě před vlastním výzkumem nashromáždit početný střepový materiál, z něhož se dalo určit kulturní zařazení a časové určení sídliště. Lokalita byla velmi dobře chráněna ze tří stran Říčanským potokem a dříve též pravděpodobně bahnitým okolním terénem, jehož bylo v minulé době použito k založení rybníků. Otevřená zůstala pouze východní strana hradiště, kde lze předpokládat nějaké opevnění.

Výzkum provedlo pravěké oddělení Muzea hl. města Prahy. Na zmíněné lokalitě bylo provedeno několik sond, které měly ukázat rozsah a hustotu pravěkého osídlení a zajistit způsob a druh fortifikace. Největší část naleziště však byla zničena otevřením lomu. Nálezy pocházely z pozdní doby kamenné, což znamená, že osídlení začalo okolo roku 2000 př. n. l. a trvalo přibližně 500 let.

Cílem ochrany je zajistit nerušenou existenci geologických objektů a umožnit jejich další studium. Zajistit zlepšování stavu zahrnutých ekosystémů, čímž se uchová/vytvoří vhodné místo (útočiště) pro vývoj některých ohrožených druhů v jinak zemědělsko urbánní krajině pražské aglomerace.

Pro tuto přírodní památku je stanoven optimální management (momentálně platný plán péče z roku 2009) v podobě kosení luk, dbaní na eliminaci nepůvodních dřevin apod. Za největší ohrožení lze pokládat přirozenou sukcesi jak po stránce geologie, tak z hlediska zachování zbytků nelesní vegetace, nicméně díky zachování managementu se stav lokality udržuje. (Matějka 2009; Kronika MČ Dubeč 1982)

Obrázek č. 11: Rohožník – Lom v Dubči

Poznámka: Fotografováno 27. 9. 2012

Zdroj: Archiv autora

Obrázek č. 12: Rohožník – Lom v Dubči

Poznámka: Fotografováno 27. 9. 2012

Zdroj: Archiv autora

9.2 Přírodní památka Lítožnice

Rozloha: 27 ha

Nadmořská výška: 238 – 258 m n. m.

Datum vyhlášení: 4. 7. 1988

Jedná se o soustavu rybníků, přilehlých luk a svahů údolí Říčanského potoka, kde se nachází významná hnízdiště zejména vodního ptactva. Společenstva, která se zde vyskytují, nejsou sama o sobě vzácná, vesměs jsou druhotná, ovlivněná činností člověka; jako komplex však představují hodnotný biotop pro ptactvo i další druhy živočichů. Značnou část plochy Zvláště chráněného území (dále jen ZCHÚ) zabírá volná vodní hladina rybníků. Les je druhotný, a je zahrnut do ZCHÚ spíše z důvodu zcelení oblasti, představuje však rovněž důležitý biotop pro obratlovce a hmyz.

Hnízdí zde například moták pochop, strnad rákosní, rákosník velký, krahujec obecný, moudivláček lužní či potápky, pravidelně sem zaletují i velmi vzácné druhy jako pisík obecný, lžičák pestrý, morčák velký, ledňáček říční či volavka bílá, z dřívější doby je zaznamenáno i pozorování slavíka modráčka. Je to také bohatá lokalita obojživelníků-silná populace zelených skokanů, skokan štíhlý, ropucha obecná i zelená či čolek obecný. Na mokřadních stanovištích byl objeven vzácný měkkýš vrkoč útlý.

Vyskytují se zde také zajímavé květeny (nejvzácnější krtičník křídlatý) a hub (muchomůrka slámožlutá, muchomůrka šiškovitá, bedla vyniklá). Přírodovědně je Lítožnice momentálně zřejmě nejceněnější ze zdejších luk – při pravém břehu potoka pod rybníky – však součástí přírodní památky není.

Geologické podloží, které nevystupuje nikde na povrch, je tvořeno horninami středního ordoviku, porušenými podélným zlomem.

Cílem péče je udržení příznivých podmínek pro ornitofaunu (ptactvo) a batrachofaunu (obojživelníci). Zachovat vlhkomilné rostlinné společenstva, udržet a popřípadě vytvořit odpovídající podmínky pro rozvoj populací významných rostlinných druhů.

Potenciální ohrožení oblasti vyvstává z plánované stavby dálničního obchvatu, který bude uzavírat ZCHÚ od okolní krajiny v těsné blízkosti od západu i severu; zejména hrozí nekontrolovatelné znečištění vody v Říčanském potoce. To připadá v úvahu zejména při přívalových deštích. Běžný odtok z dálnice by měl být zachycen v nádržích, zejména pokud by voda byla dočišťována systémem kořenového čištění. Negativní vliv na tuto oblast má také chov kachen pro účely myslivosti, jelikož chov kachen likviduje vodní vegetaci, přispívá k hypertrofii (znečištění) nádrže a nadměrnému zákalu vody, potravní konkurence omezuje divoce žijící ptactvo. I zde se svým negativním vlivem projevuje člověk a to především rozježděnými louky pod hrází rybníka od terénních čtyřkolek a motorek. Dochází k narušení porostů, zvýšené půdní erozi, nadměrnému hluku apod.

I zde je podle plánu péče o PP Lítožnice z roku 2010 stanoven optimální management v podobě kosení luk, čištění potoka, udržování stálé hladiny rybníka, regulace lovu kachen obzvláště v chráněném území. (Petřík 2008)

Obrázek č. 13: PP Lítožnice

Poznámka: Fotografováno 4. 11. 2012
Zdroj: Archiv autora

Obrázek č. 14: PP Lítožnice

Poznámka: Fotografováno 4. 11. 2012
Zdroj: Archiv autora

9.3 Přírodní Památka Obora v Uhříněvsi

Rozloha: 34 ha

Nadmořská výška: 280 – 290m n. m.

Datum vyhlášení: 27. 5. 1982

V PP Obora v Uhříněvsi je chráněn cenný soubor přirozených převážně lesních společenstev (habrová doubrava, střemchová jasanina) se starými duby a bohatým bylinným a keřovým patrem. Nachází se v severovýchodní části katastru obce Uhříněves a protéká jím potok Říčanka. Jedná se o cenný soubor přirozeně lesních společenstev s bohatým bylinným a keřovým patrem.

V široké nivě Říčanského potoka se nachází dobře zachovalý porost střemchové jaseniny, habrové doubravy a staré duby.

Z významných druhů flóry zde roste např. ochmet evropský, který spadá do kategorie téměř ohrožených druhů. Mezi významnější druhy silně ohrožených zástupců fauny patří například krutihlav obecný, sýček obecný či žluva hajní.

Obora je velmi využívaným rekreačním areálem. Prochází jí také naučná stezka Dubeč-Uhříněves. Území je obklopeno hustou městskou a příměstskou zástavbou a také z části od Uhříněvsi průmyslovými objekty a objekty zemědělské velkovýroby. Jednotlivé objekty mají i plochy okrasných a užitkových zahrad. Plocha území je protkána hustou sítí cest.

Dlouhodobým cílem ochrany území je zachování a zlepšení stavu (minimálně ve stavu stávajícím) lesních porostů a rostlinných společenstev.

Negativním jevem je intenzivní hospodaření na přilehlých zemědělských plochách. Porosty jsou ohroženy postřiky a splachy. Poměrně velkou zátěží je také pro území intenzivní zemědělské hospodaření na plochách ochranného pásma uvnitř území, jedná se o oraná pole. Je tím silně snižována i krajinářská hodnota území. Velice problematický je výskyt většího množství černých staveb (kůlen, garáží, budov pro chov zvířectva, skladů, udrny apod.) v porostu. Dále je okraj porostu také využíván jako vrakoviště dopravních prostředků. Část porostu je oplocena a využívána jako zahrada s ovocnými stromy, smrky. Jedná se o silné narušení území.

I tady je podle plánu péče o PP Obora v Uhříněvsi z roku 2009 stanoven optimální management: dbát na minimální poškozování bylinné vegetace při obnovných zásazích v porostech, zredukovat množství vyšlapaných cest, nepoužívat těžkou mechanizaci, která by narušila půdní kryt atd. (Kohlík 2009)

Obrázek č. 15: PP Obora v Uhříněvsi

Poznámka: Fotografováno 4. 11. 2012
Zdroj: Archiv autora

Obrázek č. 16: PP Obora v Uhříněvsi

Poznámka: Fotografováno 4. 11. 2012
Zdroj: Archiv autora

10 Co dlužíme přírodě aneb strategie udržitelného rozvoje

Ačkoli u nás v České republice se nejedná o tak masivně negativní ovlivňování přírody, jako je kácení pralesů v Jižní Americe, nelze z programu ochrany životního prostředí ani střeoevropského hlavního města vypustit kapitoly zajišťující plány péče „drobných“ přírodních oblastí a objektů. Urbánní střediska se vyznačují velkou spotřebou přírodních zdrojů. Tomu by měl odpovídat jejich podíl na ochraně přírody.

Lidská společnost vznikala a dlouho se vyvíjela v přírodním prostředí. Na své životní prostředí neměl člověk zpočátku téměř žádný vliv. Naopak okolní příroda měla silný vliv na člověka. Přetrvávala závislost člověka na přírodě s jednostranným využíváním přírodních zdrojů.

Postupně se ale začal vliv člověka zvětšovat. Tyto negativní vlivy jako kácení lesů pastevci za účelem zisku více zemědělsky využitelných ploch a pastvin, byly zpočátku malé, ale se stále se zvyšující velikostí lidské populace a s její technickou vyspělostí postupně zesilovaly a měnily svůj dopad z lokální úrovně na regionální.

Několik desítek let trvající prudký technický rozvoj společnosti svými neustále rostoucími požadavky vyčerpává a poškozuje přírodního prostředí. V další fázi se vztah společnosti a přírody dostává do fáze kooperace, kde ekonomicky silná společnost je schopna uvolňovat prostředky na ochranu a dokonce rekonstrukci přírodní sféry.

V současné době patří mezi největší problémy ve sféře vzájemného vztahu společnosti a přírody prosazení strategie udržitelného rozvoje (života), navrhující ekologicky šetrné techniky a technologie i ekonomický rozvoj na úrovni kooperace společnosti a přírody.

Perspektivním cílem řešení udržitelného rozvoje je vyřešení stále se prohlubujícímu rozdílu mezi chudým „jihem“ a bohatým „severem“. Ekonomická nevyrovnanost tlačí slabší hospodářství chudých rozvojových zemí do takové struktury a zaměření, které není v zájmu ekologické ochrany těchto zemí a přímo jim škodí. Typickým problémem těchto zemí je trvalé kácení tropických deštných pralesů. Jejich ničení a díky tomu rozšiřování zemědělsky využitelných ploch je ukázkou zvětšování produkce extenzivní formou. Perspektivnější, nicméně s ekologickými riziky, je intenzivní rozvoj. Vede k tomu využívání nových, materiálně úsporných technologií, omezování energetické náročnosti, opakované využívání (recyklace) a celkové snižování spotřeby lidské společnosti. (Holeček 2011)

11 Závěr

V první kapitole jsem si vytyčila dva hlavní cíle, a základní směřování celé práce společně s jednotlivými dílčími cíli, které jsem chtěla naplnit. Jako první jsem se pokusila popsat základní principy ochrany přírody a krajiny v České republice, a to tak, aby zde byly shrnuty veškeré potřebné informace pro člověka, který se tímto oborem přímo nezabývá, nicméně by se rád o tomto tématu dozvěděl více zajímavých a konkrétních informací. Tento cíl se mi podařilo splnit. Ve druhé části jsem se snažila popsat historii, proměnu přírody a krajiny v městské části Praha Dubeč, mimo jiné i formou map z různých období. Výsledky jsou shrnuty a cíle splněny v šesté kapitole.

Posledním a nejobsáhlejším cílem bylo zaznamenat vývoj přírodního parku Říčanka, procházející již zmiňovanou MČ Dubeč. Současně jsem se snažila vyzdvihnout a zhodnotit tři zvláště chráněná území Litožnice, Rohožník – Lom v Dubči a Oboru v Uhříněvsi. Tomuto cíli je věnovaná sedmá kapitola.

Na základě konzultace s odborníkem na dané téma ochrany krajiny jsem sepsala krátkou úvahu na toto téma.

Když se zaměříme na Českou republiku, je jasné, že příroda u nás má svůj specifický charakter, tudíž ji nelze porovnávat například se Severní Amerikou či jinými oblastmi světa. I zde ale máme místa, o která stojí za to se zajímat a pečovat o ně. To samé platí i o české krajině, kterou stejně tak nemůžeme porovnávat s krajinou v Německu nebo Nizozemsku. V České republice je krajina předmětem jakéhosi obecného nezájmu. Na výrazné proměně krajiny měl značný vliv totalitní režim v druhé polovině minulého století, kdy díky intenzivní ideologické manipulaci byla krajina běžně vymazávána z povědomí veřejnosti. Z důvodu absence zájmu vztahu o životní prostředí, který několik desítek let trvající režim propagoval, se česká krajina utvářela jinak, než v zemích, kde měli z mého pohledu rozumnější přístup k otázce krajiny a ekologie. Příkladem bych uvedla Nizozemsko, kde péče o krajinu má jasnou a vědecky podloženou koncepci. Žádné nepromyšlené územní plánování, které má za následek zbytečné ničení krajiny. Myslím si, že část lidí si uvědomuje, že s krajinou by mělo být nakládáno jinak. Nemělo by docházet k jejímu chaotickému rozprodávání či ničení z jakéhokoliv “ekonomického” důvodu. Mám pocit, že důsledky současného hospodaření mají na krajinu vliv spíše negativní. Problém vidím v tom, že nejenom veřejnost krajinu tak trochu přehlíží, ale toto jádro problému se posunulo už i do činnosti úřadů a jiných odborných složek týkajících se ochrany přírody a krajiny. Nicméně domnívám se, že v této chvíli by byl žádoucí viditelný impuls “zezdola“, tedy od veřejnosti. Projev nesouhlasu nebo jakýkoli ohlas by pomohl k tomu, aby se celý problém začal opravdu efektivně řešit.

Podle toho, o jaký krajinný prvek se jedná a jak velkou přírodní hodnotu má, bychom s ním měli nakládat a pečovat o něj. V České republice máme naprosto striktní předpis, jak chránit všechna CHKO, rezervace atd. Nehledí se na to, že pokaždé se jedná o méně či více odlišnou lokalitu, která může vyžadovat trochu jinou péči. Měla by se rozlišovat péče o jednotlivé složky spadající pod danou úroveň ochrany. Toto vymezení a stanovení optimální péče by probíhalo na základě identifikace znaků a hodnot těchto území. Některá tato území by

stačilo pouze regulovat, jiná samozřejmě vyžadují i přísnější ochranu. Příkladem je již zmíněné zvláště chráněné území Litožnice, nacházející se na okraji Prahy. Takových podobných území se v České republice nachází mnoho a ne všechny se nachází poblíž města a pro všechny platí stejná péče, která náleží tomuto stupni ochrany. Myslím si, že by s Litožnicí mohlo být ale nakládáno i jinak, aniž by docházelo k jejímu poškozování. Věřím, díky její poloze blízko civilizace by mohla být využita více k prospěchu lidí, a že vzájemná kooperace je zde žádoucí.

Jsem si vědoma toho, že problém ekologie a ochrany přírody je rozsáhlý, organizačně i finančně náročný. Přesto jsem se ve své práci snažila zpracovat dostupné informace o optimálním fungování systému ochrany přírody.

Použité zdroje

Literatura

GILPIN, Daniel. *Svět přírody*. Praha: Reader's Digest výběr, spol. s r. o., 2007. ISBN 978-80-86880-57-0.

HOLEČEK Milan. *Příroda a lidé země: učebnice zeměpisu pro střední školy*. Praha: nakladatelství české geografické společnosti s. r. o., 2011. ISBN 978-80-86034-73-7.

NĚMEC, LOŽEK. *Chráněná území ČR 2*. Praha: Consult, 1997.

Prameny

Kronika obce Dubeč z let 1922 – 1954 (obecní úřad Dubeč)

Kronika MČ Praha Dubeč z let 1955 – 1982 (obecní úřad Dubeč)

Kronika MČ Praha Dubeč z let 1988 – 1994 (obecní úřad Dubeč)

Dokumenty

KOHLÍK Václav. *Plán péče o přírodní památku Obora v Uhříněvsi*, 2009

MATĚJKA Karel. *Plán péče o přírodní památku Rohožník – Lom v Dubči*, 2009

PELŠÍK Petr. *Plán péče o přírodní památku Lítožnice*, 2008

Internetové zdroje

AOPK ČR. *Agentura ochrany přírody a krajiny v ČR* [online]. 2008 [cit. 2012-10-25]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/>

Geologické a geovědní mapy. *Geologie a geologická mapa Dubeč* [online]. 2008 [cit. 2012-10-07]. Dostupné z: <http://www.geologicke-mapy.cz/regiony/ku-633330/#mapy-online/>

Envis - informační servis o životním prostředí v Praze. *Envis* [online]. 2008 [cit. 2012-10-26]. Dostupné z: <http://envis.praha-mesto.cz/>

Kontaminovaná místa. *Kontaminace cenia* [online]. 2009 [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

Ochrana přírody. *Časopis ochrana přírody* [online]. 2008 [cit. 2012-11-06]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/clanky/prazske-prirodni-parky-ctvrtstolete.html>

III. vojenské mapování. *Old maps-staré mapy* [online]. 2001 [cit. 2012-11-09]. Dostupné z: <http://oldmaps.geolab.cz>

12 Přílohy

Příloha č. 1

Záměr praktické maturity

Cíle

- Zhodnocení míst/lokalit hodnotných z hlediska ochrany přírody/ krajiny s ohledem na přírodní kvality
- Rozšíření o to, co dané místo/lokalita vyžaduje
 - Historický průzkum
 - Biologický průzkum
 - Návrh optimálního managementu
- Srovnání vývoje krajiny v okolí MČ Dubeč z různých dob